

PROPOZYCJE „ETHOSU”

Mariusz Orłowski, *To powinniśmy czynić. Ewangelicka etyka teologiczna w ujęciu ks. Witolda Benedyktowicza (1921-1997)*, Wydawnictwo Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego „Pielgrzym Polski”, Warszawa 2021, ss. 232.

Publikacja książki Mariusza Orłowskiego zbiega się z setną rocznicą urodzin autora podręcznika etyki *Co powinniśmy czynić. Zarys ewangelickiej etyki teologicznej*¹, wybitnego teologa ewangelickiego ks. Witolda Benedyktowicza, „nieodrodzonego ucznia” (s. 206) Karla Bartha. Polecana praca stanowi pierwszą na rynku wydawniczym systematyczną prezentację koncepcji etycznych tego myśliciela – a także zarys jego sylwetki oraz informacje na temat jego działalności. Celem autora było ukazanie specyfiki zaproponowanego przez księdza Benedyktowicza ujęcia poprzez refleksję nad różnicami między etyką teologiczną a etyką filozoficzną oraz zestawienie myśli polskiego teologa z różnymi ujęciami ewangelickimi oraz etyką katolicką. „Głównym obszarem zainteresowań etyki teologicznej – pisze Orłowski – są pryncypia etyczne oraz ogólne ramy postępowania wierzących (paradygmaty), co odróżnia ją od etyki katolickiej, gdzie [...] zasadę zbawienia *sola gratia* i *sola fide* zastępuje zasada urzeczywistniania sprawiedliwości indywidualnej poprzez podporządkowanie się szczegółowym nakazom kościelnym. [...] Charakterystyczny dla myśli katolickiej jest również dychotomiczny podział zasobów wiedzy etycznej, których dostarczają filozofia moralna (etyka) i teologia moralna. [...] Ewangelicka etyka teologiczna konstruowana jest zatem wokół innego centrum niż zakwestionowana przez Reformatorów moralność przyrodzona (naturalna), a mianowicie [...] wokół centrum soteriologicznego” (s. 25).

Swoją prezentację myśli ks. Witolda Benedyktowicza autor podzielił na siedem rozdziałów. Dwa pierwsze: „Ewangelicka etyka teologiczna – jej przedmiot, istota, zakres oraz rys historyczny” (por. s. 21-50) i „Pryncypia ewangelickiej etyki teologicznej” (por. s. 51-72) mają charakter wprowadzający. W trzecim,

¹ Zob. W. Benedyktowicz, *Co powinniśmy czynić. Zarys ewangelickiej etyki teologicznej*, Chrześcijańska Akademia Teologiczna, Warszawa 1976.

zatytułowanym „Człowiek w świecie w świetle ewangelickiej etyki teologicznej” (por. s. 73-112), Orłowski omawia, oprócz sposobu ujmowania przez księdza Benedyktowicza związków człowieka ze światem, środowiskiem naturalnym i życiem (w tym obszarze teolog buduje swoją refleksję przede wszystkim wokół przykazania „Nie zabijaj”), również jego poglądy dotyczące relacji międzyosobowych, w tym rodzinnych. W rozdziale czwartym, „Obywatelski wymiar ewangelickiej etyki teologicznej” (por. s. 113-131), na szczególną uwagę zasługuje przedstawienie poglądów teologa na temat patriotyzmu oraz pokoju i związanych z nim obowiązków człowieka (por. zvl. s. 122-130). Rozdział piąty, „Śmierć człowieka a przyszłość świata z perspektywy ewangelickiej etyki teologicznej” (por. s. 133-143), obejmuje prezentację szczegółowych problemów etycznych należących do obszaru tanatologii. Dużo miejsca poświęcone zostało dyskusji wokół eutanazji (por. s. 139-141) – w tej sprawie „ks. W. Benedyktowicz zajmuje jednoznacznie konserwatywne stanowisko, twierdząc, że nie da się w żaden sposób usprawiedliwić z punktu widzenia etyki ewangelickiej zarówno eutanazji czynnej [...], jak i bierniej” (s. 139). Interesujące jest jednak również omówienie innych zagadnień; aktualne w kontekście współczesnych debat ekologicznych wydają się na przykład rozważania zawarte w podrozdziale „Chrześcijaństwo a świat jutra” (s. 142n.): jak pisze Orłowski, według Benedyktowicza „obowiązkiem chrześcijan jest troska o następne generacje, która powinna wyrażać się w takim kształtowaniu rzeczywistości, aby przyszłość była lepsza od teraźniejszości” (s. 142). W rozdziale szóstym, zatytułowanym „Eklezjalny charakter etyki teologicznej” (por. s. 145-163), autor ukazuje poglądy polskiego teologa ewangelickiego na Kościół jako miejsce, w którym człowiek spotyka Słowo Boże i „rzeczywistość zbawienia” (s. 163) oraz z którego „czerpie inspirację do etycznych zachowań” (tamże). Na uwagę zasługuje na przytaczane przez Orłowskiego spostrzeżenie, że laicyzacja jest nie tyle wrogiem chrześcijaństwa, ile twórczym dlań wyzwaniem, by uwierzyteliło swoją autentyczność w świecie współczesnym (por. s. 163). Rozdział ostatni, „Ekumenizm jako wyraz etycznej odpowiedzialności wszystkich chrześcijan za świat – perspektywa ewangelicka” (por. s. 165-204), zawiera omówienie nie tylko poglądów księdza Benedyktowicza, lecz także jego działalności, między innymi jako prezesa Polskiej Rady Ekumenicznej w latach 1975-1983. W rozdziale tym ciekawe wydają się uwagi dotyczące zaangażowania ekumenicznego Kościoła katolickiego. Jak zauważa autor polecaney książki, „zdaniem ks. W. Benedyktowicza ekumenia rzymskokatolicka stanowi odbicie nowoczesnego ruchu ekumenicznego, który zrodził się w łonie protestantyzmu, a następnie został wsparty przez starokatolicyzm i prawosławie” (s. 189).

Mariusz Orłowski w swojej książce zarysowuje interesujący, całościowy obraz etyki teologicznej opracowanej przez ks. Witolda Benedyktowicza. Publikacja ta wydaje się godna polecenia zwłaszcza czytelnikom spoza Kościoła Ewanegielicko-Metodystycznego, chcącym zapoznać się z reprezentatywnym dla tego Kościoła sposobem myślenia teologicznego. Przede wszystkim zaś może okazać się wartościowym źródłem informacji dla osób lepiej obeznanych z teologią katolicką niż ewangelicką, autor bowiem umiejętnie wskazuje różnice między tymi dwoma podejściami. Zachętę do zapoznania się z koncepcją

polskiego teologa ewangelickiego – a to znaczy również z pracą Orłowskiego – niech dla wszystkich stanowi nawiązanie do życia i myśli Dietricha Bonhoeffera, nadające tej koncepcji rys perfekcjonistyczny i maksymalistyczny: „Miejsce szczególne w systemie etyki ks. W. Benedyktowicza pełni grecki termin *perissón* (to, co ponad; to, co więcej; to, co osobliwe) [...] w sensie chrześcijańskiej «osobliwości», której szczególnym przypadkiem jest miłość nieprzyjaciół” (s. 208).

P.M.